PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 212 - Cena 3.- lire | TRST, četrtek 7. februarja, 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Rop, požig, umor...

vsakdanje opravilo italijanskih in nemških okupatorjev

19.II.1921: Ko še ni bilo fašizma:

so bili zažgani prostori «Ljudskega odra» v Sv. Križu pri Trstu.

Italijanski vojaki ob svojih «trofejah»

SMAST. V letu 1943 so Italijani ustrelili Venceslava Bajt, aretirali pa so naslednjih 11 oseb: Antona Sokol, Antona Koren, Maksa Smrekar, Franca Ručna, Franca Golja, Ignaca Golja, Alojzija Sokol, Ignaca Fon, Ivana Ručna, Franca Smrekar in Rudolfa Koren. Slednjega so internirali v Nemčijo. Po aretaciji so trem posestnikom izropali razne premičnine. Leta 1943 so Italijani prisilno mobilizirali 20 mladoletnih fantov. Prišli so iz Kobarida v vas, spravili fante na kamione in jih odpeljali neznanokam. Šele po dolgem času se je zvedelo, da so jih odpeljali v kazenske bataljone, v Toskano, na Sicilijo in drugam.

Delo italijanskega okupatorja je nadaljeval nemški. V letu 1944. so Nemci aretirali Amalijo Golja, Pavlo Maligoj in Marijo Maligoj, jih odpeljali v goriške zapore ter nato internirali v Nemčijo, od koder se niso vrnile. Domobranci so pod poveljstvom nemške komande prisilno mobilizirali dva mladoletna fanta in ju odpeljali v Trst.

V avgustu 1944. so Nemci ob priliki borb s partizani skoro vsem posestnikom odnesli razne premičnine in prizadejali mnogo škode. Proti koncu leta 1944. so Nemci prisilili moške in ženske, da so v Kobaridu kopali strelske jarke. To je trajalo, dokler se niso Nemci umaknili.

BREGINJ. Leta 1941, po razpadu Jugoslavije je prišlo v vas 20 italijanskih orožnikov ter 50 italijanskih alpincev. V razgovorih s civilnim prebivalstvom so pogovore napeljevali na politiko in aretirali pri tem razne osebe. V letu 1942 so Italijani mobilizirali 100 mož in mladoletnih fantov ter jih odpeljali v kazenske bataljone «Battaglioni speciali» v Arezzo na Sardinijo in Sicilijo.

Leta 1944 so Nemci ubili 7 oseb. Ignac Borjančič, Štefanija Borjančič, Matilda Borjančič in Danica Šimac so zgorele v hiši. Ustrelili so Rozalijo Tonkli, Jožefa Mazora (oče), in Jožefa Mazora (sin). Aretirali so 15 oseb, in sicer: Alojzija Šimac, Alojzija Uršič, Marijo Rakar, Fani Tonkli, Justino Lenkič, Marijo Šimac, ki so jih odpeljali v internacijo, Marijo Rakar, ki so jo odpeljali v goriške zapore in čez nekaj mesecev izpustili, Oskarja Bric, Danico Šimac, Cilko Šimač, Marijo Mazora, Justino Rakar, ki so jih odpeljali v internacijo v Nemčijo, Jožefa Šimac, Nado Borjančič in Ano Mazora, ki so jih odpeljali v internacijo v Nemčijo, od koder se niso vrnili.

V marcu 1944 so Nemci napadli partizansko postojanko, ki je bila za vasjo. Ustrelili so 18 partizanov. Požgali 4 poslopja, kjer so zgoreli 4 moški. Pri tem je poginilo 8 glav živine. Obenem so zažgali 5 gospodarskih poslopij. Prizadeti so bili: Jožef Tonkli, Valentin Mazora, Jožef Mazora, Ivan Lenkič, Hieronim Rakar, Anton Filipič.

Maja 1944 je prišla v vas nemška patrulja. Izven vasi so napadli partizansko edinico in ustrelili 2 partizana. Imeni padlih sta neznani. Oktobra 1944 po Nemci, domobranci in italijanski fašisti obkolili vas ter z bombami zažgali 3 poslopja. Pri tem je zgorelo tudi nekaj glav živine. Ustrelili so 2 tovariša, ki sta bila v vasi. Prizadeti so bili naslednji, ki so jim zgorele hiše: Ignac Borjančič, Ivan Bric in Alojzija Modrijančič.

Novembra 1944 so Nemci ob priliki borbe z garibaldinci ujeli 7 partizanov, ki so jih nečloveško mučili in nato ustrelili. Ostalih 5 pa so odpeljali proti Kobaridu. Istega dne so ujeli izven vasi 2 partizana, ki so ju na licu mesta ustrelili. Imeni sta neznani.

Januarja 1945 so Nemci in domobranci prišli v vas in oplenili 3 posestnike.

ROBEDIŠČE: 12. 3. 1943 so Italijani aretirali Skuor Slavka, ki je bil pozneje interniran v Mathausenu. V letu 1942 in po 43 so italijanski karabinjerji s postaje Breginj pričeli prisilno mobilizirati vse mladoletne fante. Odpeljali so jih neznano kam, in pozneje se je šele izvedelo, da so bili odpeljani v kazenske bataljone v Aquilo itd. Tako je bilo mobiliziranih 44 fantov.

Takoj po svojem prihodu v vas, so nadaljevali s terorjem Nemci. Povzročili so pet umorov. Ustrelili so Cenčič Jožefa, Komunijar Venceslava, Cenčič Alojzija, Cenčič Ano in Cenčič Antona. Aretirali so Cenčič Rozalijo, Cenčič Suzano, ki sta bili internirani v Auschwitzu Cenčič Jožef je v zaporu umrl, Cenčič Pavlo, Cenčič Amalijo in Cenčič Rozalijo ter Skuer Marijo pa so internirali v Nemčijo.

8. II. 1944. je nemška aviacija iz Campo Formido iz Vidma bombardirala vas in poškodovala poslopji Cenčič Jožefu in Cenčič Venceslavu. 22. II. 1944. je nemška policija iz Gorice prišla v vas, ropala, požigala in ljudi terorizirala. 20. III. 1944. so Nemci s postojanke Kred pri Kobaridu oropali o priliki aretacij v vasi Cenčič Jožefu tri goveda in razne druge premičnine. 6. III. 1945. pa so na pohodu skozi vas ropali kozaki s postojanke Fojde.

KRN: V letih 1941-42 so italijanski karabinjerji iz Kobarida pričeli prisilno mobilizirati mladoletne fante. Pobirali so jih po hišah in jih prevažali v Kobarid, od tam pa v kazenske bataljone v Aquilo. Mobilizirali so 18 fantov. Leta 1943 so o priliki aretacije italijanski karabinjerji iz Kobarida oropali dvema posestnikoma 7 glav živine in razne premičnine. Aretirali so: Kutin Alojza, Sivec Marijo, Sivec Ivana, Sivec Cirila, ki je podlegel mučenju, Gregorčič Ivana, Rutar Rudolfa, Rutar Ivana in Medved Antona.

Nemci so 28. VIII. 1944. ustrelili Sivec Ivana, aretirali in internirali pa Kragelj Antona, Rutar Ivana, Rakušček Leopolda, Kragelj Antona, (ni istoveten s prejšnjim), Kragelj Ivana, Rutar Rudolfa, Rutar Alojza in Rutar Leopolda, ki je v Nemčiji v internaciji umrl.

1. 11. 1943. so Nemci ob priliki ofenzive NOV pridrveli v vas, ropali in terorizirali prebivalstvo. Enemu posestniku so oropali 55 q sena, Sivec Antonu pa požgali dva senika.

MAGOZD: V letu 1942-43 so Italijani prisilno mobilizirali 20 mladoletnih fantov. Odposlali so jih v kazenske bataljone v Aquilo, Sicilijo in Sardinijo.

13. 11. 1943 so italijanski alpinci iz Kobarida in Tolmina ob priliki tridnevne ofenzive proti partizanom na hribih Velikovrh, Polovenk, Pivhovec in Kraški vrh, hudo ranili Koren Antona, ga potem kot žival vrgli na avto in odpeljali v Kobarid in pozneje v Trst. Ob tej priliki so odpeljali 25 glav živine. V naslednjih mesecih so italijanski alpinci, na večkratnem pohodu skozi vas, oropali 12 posestnikom 25 glav živine in razne druge premičnine.

2. 4. 1943 so Italijani ustrelili Rakušček Ivana, internirali pa Kapitan Jožefa, Koren Stanka, Koren Franca, Koren Antona, Koren Andreja.

2. 11. 1943. so Nemci ob priliki ofenzive proti NOV v vasi ropali. Oropali so 20 glav živine, in požgali 6 gospodarskih poslopij: Rakušček Matiji, Medved Jožefu, Koren Francu, Koren Stanku, Korinčič Antonu in Žagar Francu. Aretirali in internirali so Koren Jožefa, ki je v Dachau-u umrl, Koren Cvetka, ki je pogrešan in Koren Marijo.

V letih 1944-45 so Nemci in domobranci s postojanke Trnovo in Kobarida oropali 14 posestnikom 17 glav živine in druge premičnine, je prisilno mobilizirala 13 oseb zaNemška «Encia» iz Kobarida pa utrjevanje jarkov na hribu Ožbana.

Sirija in Libanon zahtevata umaknitev tujih čet

London, 6. - VZN — Varnostni svet Združenih narodov je včeraj pričel proučevati nova vprašanja. Delegaciji Sirije in Libanona sta ugovarjali nadaljnji prisotnosti britanskih in francoskih čet v obeh državah. Menijo, da vsebuje vloga sledeče točke: 1. Francoske in britanske čete se še nadalje zadržujejo v Siriji in Libanonu, čeprav so se sovražnosti v teh dveh državah končale že pred več meseci; 2. prisotnost teh čet krši suverenost obeh držav, ki sta članici Združenih narodov; 3. nekatere teh čet ogražajo mir in varnosti na tem področju. Vladi Sirije in Libanona sta že večkrat zahtevali umaknitev vojaških enot s svojega ozemlja.

Imenovanje sodnikov mednarodnega sodišča

London, 6. — Glavna skupščina in varnostni svet sta danes zjutraj imenovala petnajst sodnikov mednarodnega sodišča. Verjetno bodo z delom nadaljevali ves dan, ker je za petnajst mest 73 kandidatov. Med imenovanimi sodniki v mednarodno sodišče pri organizaciji Združenih narodov so bili izvoljeni dr. Visscher za Belgijo, prof. Basdevan za Francijo, dr. Gabrero Salvador Alfaro Fabela za Meksiko, Hackwoth za ZD, Antonio Alvarez za Čile, Badava Paša za Egipt, Jean Read za Kanado, dr. Zoričić za Jugoslavijo in dr. Azevedo za Brazilijo.

Za nocoj ob 22. uri so sklicali varnosti svet za novo proučitev grškega vprašanja.

Spaak bo predsedoval tudi jesenski glavni skupščini

London, 6. — Glavni odbor ustanove Združenih narodov je danes sklenil da bodo prihodnje zasedanje skupščine v mesecu septembru smatrali za drugi del prve skupščine in ga torej ne bodo imeli za drugo zasedanje. Zaradi tega bo Spaak, predsednik glavne skupščine Združenih narodov, predsedoval tudi tem sestankom.

London, 6. — Upravni odbor in odbor za proračun organizacije Združenih narodov je nocoj odobril začasni poračun, ki ga je pregledala organizacija Združenih narodov za leto 1946 in znižuje stroške od 24,878.000 ameriških dolarjev na 22,532.750.

Na zadnjih sestankih odbora so namreč mnogi delegati izrazili mnenje, da je prvi proračun previsok; predvsem je Sovjetska delegacija vztrajala za zmanjšanje prvih stroškov.

Izredna seja angleške vlade

London, 6. — Britanska vlada je imela danes dopoldne izredno sejo, da bi proučila stališče, ki ga je zavzel zunanji minister Bevin na tajni seji, ki so jo imeli zastopniki petih velesil včeraj v Varnostnem svetu.

ZDA in Velika Britanija priznali romunsko vlado

Washington, 6. - VZN — Ameriško zunanje ministrstvo je snoči objavilo, da so Združene države priznale rumunsko vlado. Do priznanja je prišlo po določilih moskovskega sporazuma, ko je Rumunija ustregla trem najvažnejšim sklepom, ki so jih sprejeli zunanji ministri treh velesil na moskovski konferenci.

Radijska postaja v Bukarešti je sinoči sporočila, da je tudi Velika Britanija priznala rumunsko vlado.

Potrditev sovjetsko-poljske pogodbe

Moskva, 6. - Tass — Dne 5. 2. 1946 sta Viktor Levedev, izredni poslanik in opolnomočeni minister ZSSR na Poljskem in Vicenti Rzimowski, minister za zunanje zadeve poljske republike, v Varšavi izmenjala uradne listine o ratifikaciji pogodbe med ZSSR in poljsko republiko. Pogodba, ki se tiče sovjetsko-poljske državne meje, je bila podpisana 16. avgusta 1945 v Moskvi in sta jo ratificirala Krajowa rada narodowa poljske republike dne 31. decembra 1945 in predsedstvo Vrhovnega sovjeta ZSSR dne 13. januarja 1946.

Krzicki se vrača v Ameriko

Predsednik Slovanskega kongresa v ZDA Krzicki, ki se po dolgem potovanju po Evropi vrača v Ameriko, je izjavil, da v vseh deželah vzhodne Evrope ljudstvo popolnoma podpira svoje vlade.

Ustanovitev komisarijata za industrijske nasade

Baku, 6. - Tass — Z odlokom predsedstva Vrhovnega sovjeta Azerbejdžanske SSR je bil ustanovljen republikanski ljudski komisariat da industrijske nasade. Za ljudskega komisarja je bil imenovan dr. gospodarskih znanosti Mirzojev. Novi ljudski komisarijat bo kontroliral 50 strojnih in traktorskih postaj na državnih posestih za gojenje bombaža, čaja, citron in žafrana, nadalje strojne tovarne in delavnice in številne znanstvene in izobraževalne ustanove.

Britanija poklonila železniški material Poljski

London, 6. - VZN — Ker ima Poljska nujno potrebo, urediti si promet, ji je britanska vlada poklonila železniški material v vrednosti pol milijona šterlingov.

Ta prispevek, ne oziraje se na znesek, ki ga je dala Velika Britanija Poljski s pomočjo UNRRA, je izven vsakega trgovskega sporazuma s Poljsko. Železniški material bodo poslali na Poljsko začetkom meseca marca.

Zopet ameriška letala za Španijo

Barcelona, 6. Tass. — Ass. Press javlja vest, ki jo je objavil barcelonski list «Van Guardia», da se je vrnila iz Francije španska nakupna komisija, ki je nakupila ameriškega materiala v skupni vrednosti 10 milijonov dolarjev, med drugim znatno število letal in avtomobilov.

Demanti jugoslovanske tiskovne agencije

Beograd, 6. Tanjug. — Tanjug je izdal sledeče poročilo:

«Italijanska časopisna agencija ANSA je 4. februarja po radiu New York, sporočila, da je Jugoslavija pred prihodom komisije štirih velesil poslala na področje Trsta tisoče Slovencev.

Tanjug je pooblaščen izjaviti, da je poročilo italijanske časopisne agencije popolnoma izmišljeno in neosnovano. Namen takih izzivanj je očividen. Tendenca takih napačnih poročil obstaja v poskusu, ustvariti tako ozračje, da bi bilo vprašanje Julijske krajine in Trsta rešeno v prid Italije».

Novi francoski veleposlanik v Moskvi

Pariz, 6. — Po poročilu lista «Nation» bo Dejan zamenjal generala Catrouxa kot francoskega veleposlanika v Moskvi.

Bolgarski tisk zahteva priključitev Trsta k Jugoslaviji

Sofija, 6. Tanjug. — Bolgarski tisk posveča vprašanju Trsta vrsto člankov, v katerih poudarja upravičenost jugoslovanskih zahtev po priključitvi Trsta in Julijske krajine k Jugoslaviji. Poudarja, da je usoda Trsta problem, ki ne zanima samo Jugoslavijo, temveč vse balkanske narode.

Bolgarski list «Otačestveni front» piše v članku pod naslovom: «Komu mora pripadati Trst» o bližnjem prihodu posebne zavezniške komisije, ki bo proučevala bodočo mejo med Jugoslavijo in Italijo, ter poudarja, da Italijani delajo vse, kar je v njihovi moči, da bi pridobili komisijo na svojo stran, tako, da bi Trst ostal Italiji.

List poudarja, da spada Trst zemljepisno k balkanskemu polotoku, ki je njegovo naravno zaledje in da etnografsko pripada slovanskemu prebivalstvu, ki predstavlja v mestu kompaktno homogeno skupino.

List nadaljuje: «Narodi vsega balkanskega polotoka bi morali to vprašanje kar najskrbneje proučevati, kajti v preteklosti je bil italijanski Trst vselej nevarnost za njihovo svobodo in suverenost.»

Neodvisni list «Den» podaja kratko zgodovino Trsta in Julijske krajine od leta 1919. do danes in poudarja, da je Italija 20 let vodila le agresivno politiko proti Jugoslaviji in da je bila ta politika stalna grožnja za mir na Balkanu.

«Med vojno je bila Jugoslavija vselej na strani zaveznikov, borila se je skupaj z njimi pod najtežjimi okoliščinami in dala žrtve, ki so večje kot žrtve katerega koli drugega naroda na svetu. Jugoslavija je dala preko 1,700.000 žrtev.»

List zaključuje, da mir, ki bo sklenjen s Hitlerjevim satelitom Italijo, ne sme teptati pravice naroda, ki se je tako junaško boril za svobodo in pravico.

Imenovanje komisije za razmejitev med Jugoslavijo in Italijo

London, 6. Unipress. — *Po poročilih iz ameriških virov, je bila nocoj imenovana komisija, ki se bo podala v Julijsko krajino in ki se bo še ta teden sestala v Londonu, da izdela načrt svojega potovanja.*

Domnevajo, da bo komisija odpotovala v teku desetih dni. Vse štiri države bodo hkrati objavile imena članov komisije.

To komisijo so imenovali, da določi v Julijski krajini italijansko-jugoslovansko mejo in da se bo pri tem oslanjala na etnično stanje tega spornega ozemlja.

ZDA, Anglija, ZSSR in Francija imajo v tej komisiji vsaka po pet članov, vštevši zemljepisne, vojaške in pomorske izvedence.

KRATKE VESTI

PARIZ. Sodišče v Nimesu je obsodilo na smrt Maksa Thalarja, člana Waffen SS-polka «Brandenburg». Thaler se je udeležil operacij proti francoskim partizanom in uboja članov gibanja odpora v Cavaillon-u.

MOSKVA. Izšel je tretji del romana «Peter Veliki» — posmrtno delo pisatelja Aleksa Tolstoja, ki je umrl pred enim letom. Prva dva dela tega zgodovinskega romana sta bila ponatisnjena 46 krat, v vsega skupaj 1,500.000 izvodih. Ta roman, za katerega je dobil pisatelj Stalinovo nagrado, je bil predelan za film, ki je v Sovjetski zvezi ter inozemstvu žel mnogo uspeha.

DUDIMPEŠTA. Državni svet ljudskega sodišča je v imenu republike potrdil smrtno obsodbo vojnega zločinca, bivšega madžarskega ministrskega predsednika Belo Imredyja, ki je naslovil prošnjo za pomilostitev na predsednika republike Tyldija.

BEOGRAD. V Beograd je prispela skupina šestih znanstvenikov, arheologov in etnografov, ki si želijo seznaniti se z arheološkimi in etnografskimi spomeniki v Jugoslaviji. Sovjetski znanstveniki se bodo mudili v deželi nekaj tednov, in obiskali vsa znanstvena središča v državi.

ATENE. Ustanova UNRRA je včeraj izročila grškim železnicam v Solunu 16 lokomotiv, ki so preostale zavezniškim armadam v Egiptu. S tem se je število lokomotiv na grških progah povišalo na 32. Grške železniške proge dosegajo zdaj komaj 15% predvojne železniške mreže.

FRANKFURT. Agencija United Press sporoča, da je ameriška vojaška informacijska služba objavila vest o odkritju ilegalnega časopisa «Bakija». Ta časopis je prvi te vrste, ki so ga odkrili od dneva nemške predaje.

Ciničen predlog

OSTRA ZAVRNITEV PREDLOGA URUGVAJSKE DELEGACIJE ZA IZKLJUČITEV SMRTNE KAZNI NAD NÜRNBERŠKIMI ZLOČINCI

London, 6. VZN. — Agencija United Press poroča, da je urugvajska delegacija predlagala glavni skupščini Združenih narodov, naj bi na razpravi v Nürnbergu izključili smrtno kazen in omejili najvišje kazni na dosmrtno ječo, češ da bi javna izvršitev sodbe nad obtoženci v nürnberškem procesu bila «demoralizirajoč prizor» ter bi lahko po vsem svetu vzbudila zanje simpatije. Predlog tudi navaja, da predstavlja obsodba na prisilno delo najstrožjo kazen ter je združljiva z demokratičnim načelom spoštovanja človeškega življenja.

Poročilo pristavlja, da je do te presenetljive zahteve prišlo na podlagi navodil vlade v Montevideu.

Odgovor ukrajinskega predstavnika

London, 6. VZN. — Veliko pozornost v glavnem odboru Združenih narodov je povzročila izjava, ki jo je podal danes popoldne dr. Dimitrij Manuilski, vodja ukrajinske delegacije, v kateri je označil predlog delegacije Urugvaja kot fašističen.

Manuilski je dejal, da bi za ta predlog, če ne bi vedel, da ga je stavila delegacija, ki je član Združenih narodov, upravičeno sumil, da izhaja od nacistične Nemčije. Dodal je, da je on predstavnik države, ki so jo napadli Nemci in bi zato rad opomnil delegacijo Urugvaja na stotisoče umorjenih oseb v Kijevu, prestolnici Ukrajine in na tisoče nedolžnih žrtev, ki so jih nacisti povzročili v plinskih celicah. Ta predlog ima nevarnost za obstoj organizacije Združenih narodov same in zadaja globoko rano evropski zavesti. Opomnil je, da predlog Urugvaja ne bi smeli staviti na dnevni red, v primeru pa, če bi ga predložili glavni skupščini, bi imel ta korak hude in zelo resne posledice.

Zavezniški tožilci odbili poziv Urugvaja

Nürnberg, 6. — Zavezniški tožilci so danes odbili poziv Urugvaja Združenim narodom za ukinitev smrtne kazni za nacistične voditelje, ki stoje sedaj pred sodiščem, z utemeljitvijo, da je to korak dežele, ki ni bila nikoli napadena in jo je Hitlerjeva bliskovita vojna pustila ob strani ter ji ni prizadejala nobene škode.

Britanski tožilec polkovnik Phillimore je poudaril, da je Urugvaj podpisal listino Združenih narodov, ki daje sodišču pravico do izreka smrtne kazni ter pristavil, da se mu zdi taka zahteva nekoliko kasna.

Italijanska policija sodelovala pri tatvini blaga UNRRA-a

Rim, 6. - VZN — Po Reuterjevem poročilu je rimska radijska postaja sinoči objavila, da namerava notranji minister Romita razčistiti vprašanje pomožne pošiljke ustanove UNRRA, ki so jo poslali v Torre Annunziata po eksploziji in ki je baje končala na črni borzi.

Rimska radijska postaja je dodala, da bo danes italijanska vlada razpravljala o tem vprašanju.

Po današnjem Reuterjevem poročilu je angleški general Cripps pri zavezniški komisij baje izjavil, da je blago, ki so ga poslali v Torre Annunziata, naglo izginilo, in da je italijanska policija, ki je imela nalogo stražiti skladišče, sodelovala pri domnevni tatvini.

Odkriti neofašisti

Bologna, 6. - VZN — V Modeni so odkrili neofašistično organizacijo, katere vodja je bil 22 letni Artur Poppi, ki je prej pripadal republikanski črni straži.

V zvezi s tem so v mestu aretirali 19 oseb.

Delegacija ameriške mladine že 6 tednov v ZSSR

Moskva, 6. Tass. — Predsednik delegacije ameriške mladine, ki se mudi v SZ, Joseph Engel, je dejal v razgovoru s Tassovim dopisnikom:

«Več kot 6 tednov se mudimo v ZSSR. Obiskali smo Leningrad, Stalingrad in Georgijsko republiko; dana nam je bila možnost, seznaniti se z vsestranskim življenjem sovjetskega ljudstva, zlasti pa sovjetske mladine.

Velik vtis je napravila na nas soglasna želja sovjetskega ljudstva, uživati stalen in trden mir. Posebno nas je veselilo, ko smo videli, da si želi sovjetsko ljudstvo nadaljnje utrditve prijateljstva z ameriškim ljudstvom, katerega temelji so bili položeni v skupni borbi proti skupnemu sovražniku — fašizmu, in da je voljno poglobiti trgovske in kulturne stike z ZDA. Kamor koli smo šli, vsepovsod smo opazovali veliko zanimanje sovjetske mladine za življenje ameriške mladine.

Na vse izmed nas je napravilo ogromen vtis zaupanje sovjetske mladine v svojo prihodnost. Sovjetska mladina se zaveda, da bo posledica vseh žrtev in trpljenja med vojno, boljše življenje v prihodnosti. Zaradi tega pomaga sovjetska mladina vladi pri obnovi dežele. To smo zlasti videli v Stalingradu.

S svojega obiska v SZ bomo odnesli najlepše vtise.»

Razprava proti pristašem „gibanja narodnega preporoda“

Beograd, 6. Tanjug. — Pred vojaškim sodiščem v Beogradu se je pričel proces proti 17 pristašem tako zvanega «gibanja za narodni preporod Jugoslavije». Organizatorji tega gibanja so med vojno sodelovali s sovražnikom in po osvoboditvi nadaljevali s svojim protinarodnim delovanjem. Med obtoženci sta dve ženski.

Na čelu seznama obtožencev je Božidar Vasic, major bivše jugoslovanske armade in beograjski industrijec. Med okupacijo je bil zaposlen v komisariatu tvrdke Solomon, katere komisar ing. Kirchner je bil po osvoboditvi kot narodni sovražnik ustreljen. Kasneje je Vasić kupil od Nemcev neko židovsko podjetje, s katerim je delal za sovražnika. Leta 1944. se je Vasic pridružil organizaciji Draže Mihajloviča, bil imenovan za poveljnika «prve beograjske armade» in se udeležil borb proti narodno osvobodilni vojski.

Po osvoboditvi je Vasić organiziral «gibanje narodnega preporoda» in kupil tiskarno, v kateri so tiskali ilegalne letake. V svojem protinarodnem delu se je Vasic povezal s številnimi izdajalci v deželi in poskušal koordinirati aktivnost reakcionarnih elementov v Jugoslaviji in inozemstvu.

Obtoženec Životin Matic, trgovec, je bil med vojno tudi član Mihajloviceve organizacije, sodeloval je z Nemci in vodil propagando med kmeti, ki so bili pristaši narodnoosvobodilnega gibanja.

Obtoženec Anton Božič-Kovič, major bivše jugoslovanske vojske, je po okupaciji prostovoljno stopil v službo Pavelica in zavzemal nekaj poveljniških mest v državi NDH. Poslan je bil na Dunaj, kjer je absolviral protiletalski kurz. Sodeloval je v borbi proti narodnoosvobodilni vojski in zavezniškim armadam.

Drugi obtozenci so sodelovali z omenjenimi in jim pomagali pri tiskanju in oboroževanju proti ljudski oblasti.

Organizaciji je uspelo izdati samo eno številko svojega «biltena» in je bila odkrita že ob pričetku svojega dela.

Prvi dan proceca so bili zaslišani trije glavni obtoženci, ki priznavajo delovanje, katerega so obtoženi.

Agrarna reforma v najrodovitnejšem predelu Jugoslavije

Beograd, 6. - Tanjug — Po zakonu o agrarni reformi v FLRJ se je nedavno izvršila razlastitev velikih posestev v Vojvodini, ki je najrodovitnejši predel Jugoslavije.

Med razpravljanjem o razlastitvi je bilo ugotovljeno, da poseduje neznatna manjšina mnogo več zemlje, kot velika večina delovnih kremtov. V Vojvodini so se te diskusije vršile doslej na 11.260 posestvih. Okoli 152.000 ha zemlje je bilo že uvrščenih v zemljiški skald.

V Vojvodini se je prijavilo 110.813 kmetov. Ti kmetje posedujejo skupaj okoli 47.000 ha, kar pomeni, da ima vsakdo izmed njih približno samo pol ha.

Zemljo iz zemljiškega sklada bodo razdelili med revne kmete, s čimer bodo dokončno popravili krivico, ki je bila desetletja vzrok bede in pomanjkanja ogromnega števila kmetov.

Ta mesec bodo sodišča odločala o spornih vprašanjih, in pospešila rodovitnost zemlje, tako, da bodo dela za pomladno setev mogla biti izvršena o pravem času.

Izdajalec Nedić izvršil samomor

Beograd, 6. - Tanjug — Ministrstvo za zunanje zadeve FLRJ je izdalo sledeče poročilo o samomoru Milana Nedića:

«Iz strahu pred odgovornostjo in da bi se izognil zasluženi kazni za zločine, ki jih je zagrešil nad srbskim narodom, je bivši ministrski predsednik «srbske» vlade med okupacijo, izdajalec Milan Nedić, dne 4. februarja ob 8.30 dopoldne izvršil samomor.

Uspelo mu je, iztrgati se straži, ki ga je peljala na zaslišanje in skočiti z okna v tretjem nadstropju zgradbe na ulici Kneginje Ljubice št. 21 v Beogradu.»

VOJNI ZLOČINCI, KI SE SKRIVAJO POD KRINKO BEGUNCEV

London, 6. - Tass — Na sestanku odbora št. 3 ZN za socialna, humanitarna in kulturna vprašanja, je med diskusijo o problemu beguncev govoril član sovjetske delegacije prof. Arutinian, ki je opozoril na izkustvo po prvi svetovni vojni in dejal:

Naša organizacija Združenih narodov mora iz tega sklepati, da je treba vso zadevo pomoči beguncev organizirati na popolnoma humanitarnih temeljih, ki izključujejo vsako možnost, da bi se begunci uporabili v politične, protidemokratične namene.

Na žalost tega pogoja trenutno vedno ne spoštujejo. Imamo podatke, da se v begunskih taboriščih v nemških zasedbenih področjih, nadalje v Italiji in drugod, vodi politična propaganda proti interesom ZN. Ljudje, ki so sodelovali s hitlerjevci med okupacijo, uživajo popolno svobodo in lahko nadaljujejo svojo izdajalsko delovanje v teh taboriščih.

S tem je treba odločno nehati. Nedopustno je, da bi pod krinko beguncev pitali Quislinge, izdajalce in vojne zločince, kot se to sedaj dogaja. Največja naloga pri organiziranju pomoči beguncem je prenehanje pomoči izdajalcem in vojnim zločincem, ki se skrivajo pod krinko beguncev.

Mnogi delegati, ki so na tem mestu govorili, so to zahtevali in mi moramo na to opozoriti v priporočilih glavni skupščini, gospodarskemu in socialnemu svetu in poskrbeti, da se pomoč Quislingovim izdajalcem ne bo končala samo v besedah, temveč tudi v dejanjih. Biti moramo budni, in nikakor dovoliti, da bi nas kdo zavajal z lepimi besedami o humanosti. Resnična humanost pomeni, da dobijo izdajalci in vojni zločinci to, kar zaslužijo, da so kaznovani, kot to zahteva pravica, in da ne mešamo teh hitlerjevskih agentov z nesrečnimi begunci, ki so jih hitlerjevci izgnali iz domovine.»

Prof. Arutinian je nato govoril o metodah za rešitev problema beguncev in dejal:

«Če izključimo iz kategorije beguncev razne vrste izdajalcev in lažnih beguncev, potem lahko razdelimo resnične begunce v več skupin. V prvo skupino bi spadali tisti, ki so bili izgnani ali prisiljeni bežati iz hitlerjevske Nemčije ter drugih fašističnih in polfašističnih dežel.

Glavna skupščina mora premisliti, da so se Quislingi, izdajalci in vojni zločinci umazali vsestranskim sodelovanjem s sovražniki ZN, da jih zaradi tega ni mogoče smatrati za begunce in da ne morejo uživati zaščite ZN.

Quislingi, izdajalci in vojni zločinci, ki se skrivajo pod krinko beguncev, morajo biti vrnjeni v svoje domovine.

Nemci, ki so bili transportirani iz drugih dežel v Nemčijo, ali ki so pobegnili iz drugih dežel pred zavezniškimi armadami, ne spadajo pod to resolucijo. O njihovem vprašanju morajo odločiti zavezniške zasedbene oblasti v Nemčiji po sporazumu z vladami posameznih dežel.»

Poljsko-madžarska trgovinska pogodba

Budimpešta, 6. - Tass — V Budimpešti je bila podpisana trgovinska pogodba med Poljsko in Madžarsko. V imenu Madžarske je podpisal trgovinski minister Ronai, v imenu Poljske pa pomočnik ministra za zunanjo trgovino W. Roksiemsky.

Po pogodbi je Poljska prevzela nase obveznost, da bo oskrbovala Madžarsko s koksom, premogom, cinkom, sodo itd. v zameno za madžarski boksit itd.

Razpravljanje o prehrambenem položaju

London 6. VZN. — Angleški ministrski predsednik Attlee je včeraj izjavil v zpodnji zbornici, da je Velika Britanija poslala preteklo leto Združenim narodom, predvsem evropskim, 1.800.000 ton živil, dočim je imela na koncu preteklega leta 4.800.000 ton živil v rezervi.

Na povabilo Velike Britanije so se včeraj sestali v Londonu zastopniki Francije, Sovjetske zveze, Združenih držav, Kitajske in Anglije in razpravljali o položaju prehrane v svetu.

Nekateri ameriški zastopniki so predlagali, naj bi v Združenih državah zopet uvedli racioniranje hrane.

Še ni odrešitve za Benečijo?

Dan za dnem čujemo o terorju neofašistov v Benečiji. Sto let italijanskega gospodstva je mogel zmanjšati narodno zavest, slovenskega jezika, narodnosti, pa Benečanom ni mogel vzeti. Benečija je prva okusila «blagodejen» vpliv rimske imperialistične dvatisočletne «civilizacije» na svoji koži. Čim prestopimo reko Idrijco na poti z Brd ali pa gorski greben nad livškimi Ravnami na poti iz Kobarida, že nam udari v oči velika razlika med bivališči, med izbami in navadnimi znaki blagostanja ali bede. Še večja beda je v Benečiji kot v ostalih predelih Primorske, še revnejša so ognjišča in še redkejša električna napeljava. Tudi beneška slovenščina ni tako čista kot kobariška. Sto let jo že zatirajo in le najstarejši se spominjajo slovenskih šol. In vendar mati govori z otrokom se vedno slovenski. Še ni umrla slovenska narodna pesem. V Šentpetru so napravili italijansko učiteljišče. V vse vasi so poslali italijanske in v zadnjih desetletjih tudi zagrizeno fašistične ucitelje. Toda še govorijo otroci slovenski. Pa so prišli dnevi poloma in ponosni gospodarji novo osvobojenih ruskih step so bežali kot tepeni psi. Z italijanskimi alpini so bežali tudi beneški in tudi njim so Nemci rezali prste, s katerimi so se oklepali vozil za domovino. Ko pa so prišli domov, so mladi Benecani prisluhnili partizanski pesmi v domačih hribih.

Vstal je prvi Beneški bataljon in vedno bolj so postajali Benečani borbeni, ceprav so zlocinski SS-ovci in italijanski fašisti požigali njhove vasi.

Svoboda pa, ki je vsaj deloma zasijala ostali Primorski, ni dospela do Benečije. Fašisti so si v zadnjem trenutku nadeli krinko ozopovskih partizanov, za katere partizanstvo ni pomenilo boja proti nacifašizmu, ampak je obstajalo v fašisticni «antikomunistični frazeologiji, v blatenju garibaldinskih in slovenskh partizanov in terorju po karem skvadrističnem receptu. Nekaj zaslepljene moske mladine je začelo preganjati beneške rodoljube, nekaj ostalih pa se je pod terorističnim pritiskom vpisalo v ozopovce. Čudni partizani, ki se formirajo šele zdaj — po končani borbi. Toda te nove skvadristične tolpe nimajo namena boriti se proti nacifašizmu — one so tu za ustrahovanje miroljubnega ljudstva, one so tu, da bi preprecile svobodno izražanje ljudske volje. Sedaj celo preprečujejo postavljanje slavolokov na čast komisiji Združenih narodov, ker hoče benesko ljudstvo z njimi izraziti svojo narodnostno pripadnost.

V zadnjih časih se v Benečiji vrsti ena sama veriga terorja. Novofašisticni zločinci nagovarjajo celo zavezniške vojake, da jim v nepoznanju položaja pomagajo strahovati ljudstvo.

Fašisti kot Sidaro Luciano, ki ga je celo čedadski italijansko nacionalistični CLN obsodil zaradi nesramnega žaljenja Slovencev, ljudje, kot ta urednik ilegalnega fašističnega lističa «Il tricolore», so danes zopet občinski tajniki. Omenjeni v obcini Drekonja, drugi po večini ostalih beneških občin. Omenjamo Sidara ne zato, ker je morda bolj razvpit od drugih njemu podobnih razbojnikov, ampak ker mora tudi zdaj zavezniška policija zopet preiskavati njegovo izzemalsko delovanje. V oktobru 1945. je s pomočjo Severina s Krasa (agrarnega referenta za Benečijo), Namor Cesarja iz Razpotja, Olge s Pacuha in drugih prodal na črni borzi 10 kg pšenice po 70 lir za kg, katero so njemu in pajdašem izročili zavezniki za revno prebivalstvo njegove občine. Taki ljudje, ki strahujejo skozi desetletja beneško ljudstvo, so danes zopet na površju. Ljudje stiskajo pesti in čakajo. Na svoje hiše pišejo «Živel Tito, živela Jugoslavija» in drugo, kar bi moglo mednarodni komisiji pokazati njih želje in narodnost. Čakajo, da bi se končno nekdo pozanimal zanje. Ne pričakujejo, da bi samo gledali napise in jim verjeli. Marsikdo bi lahko rekel: «Napisi se hitro naredijo», čeprav jih delajo v Benečiji v brk vsemu italijanskemu šovinističnemu in neofašističnemu strahovanju, četudi jih pišejo ob zvoku ročnih bomb in brzostrelk ozopovskih skvadristov.

Beneško ljudstvo čaka, da bi prišla komisija, da bi prisluškovala, kako govori mati z otrokom v teh zapuščenih hribih, da bi slišali slovensko besedo in se prepričali, da je resnična beseda, ki kriči iz vseh napisov, z vseh zoglenelih sten: «Tukaj je Jugoslavija»!

Seja MOS-a za Trst

Včeraj se je MOS za Trst sestal k redni seji. Predsednik MOS-a, odvetnik Pogassi je v imenu vseh povzdravil novega svetnika, ki ga je določilo Gibanje za neodvisnost Julijske krajine, a ga je Konzulta 3. t. m. izvolila.

Nato je navzočim prebral odgovor, ki ga je dal angleški premier Attlee MOS-u na njegove čestitke, in pismo ZVU, ki sporoča, da bo na radiu zopet uvedena slovenska otroška ura. V zvezi s tem je Svet poveril posebni komisiji nalogo, da preštudira vprašanje radijskih oddaj s prosvetnega in umetnostnega stališča.

Svetnika prof. Ferlan in Pahor sta poročala o šolskih vprašanjih, o otroških vrtcih, zavetiščih in o roditeljskih svetih ter poudarila potrebo, da ZVU na tem polju ukrene nujne mere.

Svetnik Kocijančič je podal zanimiv referat o obnovi mesta, stanovanjskih hiš, tovarn, javnih naprav itd. Ker je vprašanje zelo obsirno in zapleteno, so ga odgodili do prihodnje seje in dali referentu nalog, da sestavi po droben seznam raznih nujnih del, da se mesto hitro obnovi, s tem zmanjša brezposelnost in omili velika beda. Pri tem pa je treba tudi pravično rešiti vprašanje vojnih oškodovancev, zlasti onih, ki jih je vojna najbolj prizadela.

Končno je tehnično industrijski odsek MOS-a poročal o svoji delavnosti, t. j. študiju in sestavljanju načrtov gospodarskega in industrijskega življenja našega mesta.

Delegacija AFŽ iz Tržaškega okrožja pri Odredu JA

Ljubezen antifašistk iz tržaškega okrožja do Jugoslovanske armade, osvoboditeljice Trsta, Istre in Slovenskega Primorja, je neizmerna. Čeprav so oddaljeni, so jih antifašistke obiskale v nedeljo dne 27. 1. 1946.

V prav lepo okrašeni dvorani so delegacijo sprejeli tovariši petega bataljona skupno z mladino in z vsemi vaščani. V imenu antifašistk, Slovenk in Italijank, je pozdravila vojsko in prebivalstvo iz Gabrovice tov. Justina Sluga — Zmaga.

V znak ljubezni in hvaležnosti do Jugoslovanske vojske je poklonila slike maršala Tita štabu 5. bat. J.A., tankovski četi, štabu moto divizije. Poročnik Djuro iz 5. bat. se je v imenu vseh zahvalil zanje.

Sledila je kulturna prireditev na kateri je nastopila vojska skupno z mladino in vaškim pevskim zborom.

Ustanovna skupščina ZPP za sežanski okraj

V nedeljo, 3. t. m. je bila v Sežani ustanovna skupščina ZPP za sežanski okraj. Podpredsednik Okrajnega NOO tov. Pipan je otvoril skupščino in pozdravil vse navzoče. Sledili so pozdravi predstavnikov okrajnega odbora SIAU, AFZ, ZSM, Enotnih sindikatov in Okrajnega izvrsnega NOO. Nato je tov. Skala podal pregled političnega položaja. Za njim je govoril tov. Verginella, tajnik ZPP v Trstu. Govoril je o narodno osvobodilni borbi in o naših pridobitvah, katere bomo še nadaje branili. Dejal je tudi, da bodo partizani vodili odločno borbo proti reakciji, kakor so jo prej vodili proti okupatorju, dokler ne bo nasemu ljudstvu zasijalo sonce popolne svobode.

Sledile so volitve upravnega in nadzornega odbora, nakar so sprejeli resolucijo, ki so jo poslali tov. Kardelju.

Po končani skupščini je bila kulturna prireditev. Tovariši iz Krajne vasi so vprizorili sliko iz časa borbe. Sledila je prosta zabava. Izkupiček je sel v prid Zveze primorskih partizanov.

Umetniška razstava v prid partizanskim vdovam in sirotam podaljšana

Umetniška razstava v prid partizanskim vdovam in sirotam, ki je odprta v Trstu na Viale XX. Settembre v Galleria Trieste, na kateri razstavlja 27 umetnikov okrog 80 del, je do nadaljnjega podaljšana.

Prosvetna društva

Ali ste dobro organizirali akcijo slovenske knjige? Društva tekmujte med seboj!

Prešernova proslava v gledališču Nazionale

V nedeljo bo ob pol enajstih nova proslava, katero priredi v gledališču Nazionale Prešer-Slovensko narodno gledališče za Trst in Slov. Primorje. Pri proslavi sodelujejo člani Slovenskega narodnega gledališča za Trst in Slov. Primorje.

Prešernov teden

Teden je posvečen slovenski knjigi: Darujmo vsaj eno knjigo knjižniči svojega Prosvetnega društva.

Otroška ura v radiu zopet uvedena

V nedeljo 10. t. m. bodo primorski otroci imeli zopet svojo uro v tržaškem radiu. Tako je popravljena krivica, ki so jo napravili našim najmlajšim. Otroška ura bo kot navadno od 15h.

Prosimo vse čitatelje, da opozore na to oddajo vso mladino.

Pionirska vodstva po vaseh in učiteljstvo vabimo, da obnovijo kolektivno poslušanje; kjer tega še niso uvedli, da ga organizirajo na novo. Prva oddaja bo posvečena O. Zupančiču.

Dopisujte v „Primorski dnevnik„

Iz gluhonemnice v Portorožu

V lepem Portorožu v Istri je Poverjeništvo PNOO otvorilo 7. januarja t. l. gluhonemnico za otroke slovenske narodnosti iz Slovenskega Primorja.

Vanjo prihajajo sedaj starši s svojimi otroki. V skromnih culicah nosijo potrebščine svojih ljubljencev v novi dom.

Negotovi so. Mnogi imajo solze v očeh...

«Tovariš ravnatelj! Toliko smo hodili in tak mraz je. Nič zato, saj bomo rešeni hudih skrbi...» so njihove prve besede.

Med solzami ogledujejo druge otroke.

«Pa bo moj otrok kdaj govoril? Ali mu morete pomagati?» se trga iz njih... «Vse bom bala, samo da bi me otrok enkrat poklical z besedo «mama!»

Solze se znova vlijejo po trpečem licu.

«Deset otrok imam še doma, tami je najbolj pri srcu. Gluh je in tudi ne govori. Koliko sem hodila okoli zdravnikov, a vse brez uspeha... Hišo imam uničeno, mož je padel kot partizan... Če mi govorite odkritosrčno, bo moj otrok enkrat srečen in bo govoril? Kako sem hvaležna naši oblasti, da je mislila tudi na nas starše, ki smo tako nesrečni...»

Materi razkažejo zavod. Radovedno ogleduje vse, posebno pa sobo, v kateri bo prebival njen otrok. V njej je lepa postelja, omara, nočna omarica, tekoča voda z belo školjko... pogled na zeleno drevje sredi zime in pogled na morje...

Srečna je, presrečna.

Popeljejo jo tudi v obednico. Tu je živžav. Po skupno streho z gluhonemimi žive tudi sirote Mladinskega doma, ki ga je otvoril za otroke iz cone A odsek za socialno skrbstvo pri PNOO. Gluhonemi in sirote skupaj, eden bolj nesrečen od drugega... Pogled nanje zbega našo mater. Sirote so brez očeta ali brez matere, njen otrok pa ima, četudi je gluhonem,... mater... Njena nesreča je veliko manjša, kakor si jo je predstavljala.

Pri slovesu priporoča svojega otroka v varstvo. Krepko stisne roko, v očeh je polno hvaležnosti. Slovo od otroka je kljub temu težko.

Taki prizori se dogajajo vsakokrat, ko stopi novinec čez prag svojega novega doma.

Skrb pripelje marsikatero mamico nazaj, vendar v njenih očeh ni več solz. Samo videla bi ga rada, kako se mu godi in kaj dela.

«Ali že kaj zna?» vpraša.

Peljejo jo v razred, kjer sede gluhonemi učenci pri belih mizicah pri pisanju. Otrok plane kvišku ob pogledu na mater, jo objame z vzklikom «Pa!» To je pozdrav gluhonemih, beseda, katero se nauče najprej. To je prvi pozdrav, ki ga je slišala mati od svojega otroka.

«Tovarišica!» pravi učiteljici, «kako sem ti hvaležna. Sedaj vem, da bo moj otrok govoril...» Stiska k sebi otroka, po licih teko solze sreče... Spoznanja je veliko, nima več besede. Kamen ji je padel z njene duše...

Tako se dogaja vsakokrat v lepi stavbi «Verginia» v Portorožah, kjer je začasno nastanjena gluhonemnica. Vanjo prihajajo ljudje, ki imajo poleg splošnih dnevnih skrbi še posebno grenko misel na nesrečo svojega otroka.

V gluhonemnici se otroci nauče živega govora ter so po šolanju sposobni za učenje obrti, ki jih veseli. Doma so vaška posebnost, izpostavljena zasmehovanju in norčevanju. Tu pa dobe svoje sovrstnike, tu se izpopolnjujejo, tu so srečni... Oni ne bodo več v breme staršem, raznim odborom in javnosti, ker je pametnejše plačati za njegovo osemletno šolanje, kakor pa rediti ga od rojstva do smrti brez haska za človeško družbo.

In danes potrebuje domovina dela sposobnih in dela zmožnih ljudi. Gluhonemnica je tak dom, ki dela v tem smislu: rešuje skrbi prizadete starše, jih teši, osrečuje, vliva zaupanje v našo oblast in stavlja domovini na razpolago dobre delavce.

OD TRIGLAVA DO JADRANA

Konferenca AFŽ

Dne 10. 2. 1946. bo v Gorici v dvorani Ljudskega doma druga okrajna konferenca AFŽ. Pričetek ob osmih zjutraj. Popoldne ob treh kratek kulturni spored. zvečer ob 8,30 ples. Vstop proti vabilu.

V znamenju partizanskega tedna

V Bazovici so na prireditvi dne 3. t. m. članice AFŽ nabrale za svojce padlih partizanov 6.000 lir. V Nabrežini so partizanski teden zaključili z uspelo prireditvijo, ki je bila odlično obiskana.

Tudi v Vogerskem so imeli 3. t. m. dobro pripravljeno prireditev. Izkupiček je šel v prid partizanskih sirot. G. župnik je daroval peto sv. mašo za padle borce in žrtve. Ko so ob koncu zapeli v cerkvi «Kot žrtve ste padli», so se večini prisotnih orosile oči. Vas je zbrala tekom tedna 5.000 lir za svojce padlih partizanov.

Zastopnik ZPP v Spodnji Branici je 29. pr. m. organiziral miting, ki je prav lepo uspel. Izkupiček 3.496 lir in 10 dinarjev je šel za kritje stroškov za prekope padlih borcev. Na prireditvi je žel največji uspeh rihemberški mladinski zbor.

Na Kanalskem so vaščani iz Ročinja zbrali 1.000 lir za sirote partizanov, porušena vasica Bodrež je darovala 800 lir, Morsko 400 lir, Doblarji 800 lir, Nekovo in Podtravno vkljub svoji revščini 408 lir in Gorenja vas 200 lir.

Sežana

V nedeljo 8. t. m. je bila v Sežani ustanovna skupščina poslovalnice kmetijsko nabavne prodajne zadruge. Skupščine se je udeležilo veliko število članov, ki so pokazali veliko zanimanje in razumevanje za novo zadrugo.

Tov. Furlan član zadružnega odseka pri PNOO je govoril o važnosti zadružništva. Dejal je, da naša borba še ni dokončana. da pa si bomo priborili tudi ostale pravice, če bomo enotni, kakor smo bili enotni v borbi. Pripomnil je, da vsled današnjih težkih razmer ni mogoče pričakovati od poslovalnice kakih čudežev, pripraviti pa se moramo na čas, ko bomo neovirano delovali.

Po branju in obrazložitvi pravil so izvolili upravni in nadzorni odbor. Zborovanje se je zaključilo s pozivom predsednika kmetijske nabavne prodajne zadruge v Trstu tov. Ferluge, naj člani zaupajo zadrugi in naj po svojih močeh prispevajo, da bo čim bolj uspevala.

Idrija

Preteklo nedeljo je bil v hotelu Didič masovni sestanek vseh delavcev in nameščencev. Predsednica sindikatov tov. Česnik je govorila o pomenu in delovanju naših Enotnih sindikatov ter o razdiralnem delu Julijskih sindikatov.

Sindikalna podružnica idrijskih rudarjev je določila znesek 100.000 lir za tiskovni sklad strokovnega časopisa «Primorska delavska enotnost». Tudi stare podružnice delavskih sindikatov so sklenile, da bodo podprle to potrebno strokovno glasilo.

Kanal

Sindikalna organizacija v našem okraju se dobro razvija, posebno dobri uspehi se kažejo v Morskem, Spodnjem Nekovem, Kanalu in Ročinju. V Ročinju kažejo veliko zanimanje za sindikate delavci in mali kmetje. Pred nekaj dnevi se je zbralo okrog 60 članov, ki so organizirani v sindikatih, da si izvolijo svoj sindicalni odbor. Pretresali so najvažnejša sindikalna vprašanja, obsojali z vso ogorčenostjo nesramno spletkarjenje «Julijskih sindikatov» za razbijanje enotnosti med slovenskim in italijanskim delavstvom, tiste enotnosti in bratstva, ki je bila skovana s krvjo. — Izvolili so vaški sindikalni odbor.

Občine

Na Občinah je nedavno umrla 72 letna clanica AFŽ tov. Terezija Skabar. Ni bilo manifestacije, ki se je ne bi udelezila, ni bilo akcije, kjer ne bi sodelovala. Mladostno je hitela na sestanke in starost je ni prav nič ovirala pri delovanju in izražanju narodnega mišljenja. AFŽ izraža njenim svojcem svoje iskreno sožalje.

Boljunec

V nedeljo 27. januarja je mladina priredila zabavo in podarila izkupiček 5.096 lir Zvezi primorskih partizanov.

V ponedeljek je pri nas predaval tov. Stanko Čok o zadružništvu. Udeležba je bila izredno velika. Ljudstvo je z zanimanjem sledilo predavanju in pokazalo živo zanimanje za sodobna vprašanja.

Po predavanju je tov. Bole - Jura podala politični pregled in govorila o delovanju mladine in žena ter o današnjih dolžnostih mladine.

V polnem teku je pri nas akcija za zatiranje borovega prelca. Pri tem sodelujejo požrtvovalno vaščani in mladina.

V nedeljo 10. t. m. priredi društvo «Prešeren» in solska mladina kulturno prireditev v počastitev pesnika Preserna.

Bovec

Naša nabavno prodajna zadruga je začela poslovati pred dvema mesecema. Večina ljudstva je spoznala važnost in pomen te zadruge, ki je v kratkem pokazala lepe uspehe. Na žalost pa je tudi nekaj takih, ki ne razumejo pomena, ki ga imajo zadruge za naše ljudstvo. Vedno imajo kake pomisleke, ker imajo žalostne izkušnje z zadrugami pod fašistično Italijo. Naj pomislijo, da so danes zadruge v rokah poštenih ljudi, ki jih ljudstvo samo voli in ki jih lahko vsak hip odstavi, če ne delajo v prid ljudstva.

Naša zadruga dobro napreduje. Dolžnost zavednih delavcev in kmetov je, da jo podpirajo in postanejo njeni člani. Na ta način jim bo zadruga lahko nudila vse potrebno po nižjih cenah, kakor jim lahko nudijo trgovci.

Podaljšanje roka za poravnavo radijske naročnine

Finančni oddelek Zavezniške vojaške uprave javlja na podlagi splošnega ukaza št. 57, da je rok za poravnavo radijske naročnine podaljšan do 28. februarja 1946.

Kmetovalcem

ZVU opozarja kmetovalce, naj se ne prenaglijo z nabavo zalog za prihodajo spomladansko sezono, ker je za to že poskrbela Zavezniška vojaška uprava. Del potrebščin je že v Trstu.

Tako je na primer znano, da se živeplo prodaja na črni borzi po približno 120 lir kg, modra galica po 190 lir kg, medtem ko je na skladišču zadostna količina čistega žveplenega cveta za kritje vseh potreb cone, ki ga bodo prodajali ob pravem času po največ 40 lir kg.

Prav tako upravičeno upamo, da bo ob pravem času prispela v Trst zadostna količina modre galice.

Prireditev v Boljuncu

V nedeljo 10. t. m. ob 16. uri bosta prosvetno društvo «Prešeren» in solska mladina iz Boljunca imela kulturno prireditev v počastitev pesnika Prešerna.

Prosvetno društvo Sežana

bo dne 9. t. m. ob 20. uri v kinodvorani v Sežani priredilo Prešernovo proslavo. Na sporedu je predavanje, pevske, godbene in recitacijske točke. Vabljeni vsi.

Slov. prosv. društvo „Škorklja“

Danes ob 19 vaja dramskega odseka. Ker se bodo razdale vloge za novo igro, naj nihče ne izostane!

Predavanje v goriškem Ljudskem domu

Danes 7. m. ob 20. uri bo v dvorani Ljudskega doma javno predavanje tov. Giorgia Jakseticha. Vabljeni vsi!

Kulturni večer na Opčinah

V nedeljo 10. t. m. priredi AFŽ na Opčinah kulturni večer s petjem, igrami in godbo.

Prešernova proslava v Kolonkovcu

Prosvetno društvo «France Prešeren» na Kolonkovcu vabi vse člane in prijatelje društva na proslavo največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna, ki bo v soboto ob 19. uri v prostorih «ex konsumnega društva».

Prešernova proslava v Škednju

Prosvetno društvo v Škednju priredi v nedeljo dne 10. t. m. ob 17 uri v Prosvetnem domu (Ricreatori) ob sodelovanju domačih umetnikov, članov Narodnega gledališča za Slovensko Primorje in Trst. Prešernovo proslavo.

Na sporedu govor, deklamacije, solo in zborno petje.

Prehrana

Delitev sira. Od danes do srede 13. t. m. bodo delili po 100 gramov sira na osebo v podeželskih občinah in po 50 gramov na osebo v mestu. Cena siru je 430 lir za kg.

Dobra srca

V počastitev spomina nepozabnega očeta Žerjal Karla daruje družina ob tretji obletnici njegove smrti 500 lir za partizanske sirote.

Za počastitev spomina tov. Terezije Škabar daruje A.F.Z. Opčine mesto cvetja na grob 500 lir Zvezi Primorskih Partizanov Julijske krajine V. Okraja.

RADIO

PETEK, 8. FEBRUARJA

7 Glasba za dobro jutro; 7.15 poročila v slovenščini; 7.55 pestra jutranja glasba; 11.30 operni intermezzi; 12 lahka glasba za godalni orkester; 12.30 tedenski pregled ZN (slov.); 12.45 poročila v slovenščini; 13.15 reproducirana glasba; 14 razno; 14.15 pregled vesti in plošče; 17 prenos iz Vidma; 18 obvestila svojcem; 18.30 nekaj ritma; 18.40 angleška lekcija; 19 zbor iz Boljunca (slov.); 19.30 obvestila svojcem (slov.); 19.30 R. Korsakov «Capriccio spagnolo» 16 (slov.); 20 poročila v slovenščini; 20.15 poročila v italijanščini; 20.30 prenos iz Italije; 21 glasbeni medaljon; 21.45 por ure z Glen Millerjem; 22.15 radijski prizor; 22.30 plesna glasba; 23.10 zadnje vesti v slovenščini; 23.20 nočno zabavišče.

FIZKULTURA

Tekme za pokal „Pino Coverlizza“

Za tekmovanje «Pino Coverlizza», tragično preminulega športnika, ki se bo pričelo v nedeljo, se je prijavilo 14 društev. V navzočnosti zastopnikov prijavljenih društev se je odobril z malimi spremembami pravilnik tekmovanja, izvršilo žrebanje in določilo vrstni red tekem.

Tekmovanje bo v dveh skupinah. Prvi klasificirani enajstorici vsake skupine bosta odigrali finalne tekme in zmagovalec dobi v trajno last pokal, ki ga bo dala na razpolago zveza.

Prvo skupino tvorijo: Primorje P. K. - Tov. Strojev, Rinaldi, Cebulec, Dugulin, Montebello, Pisoni.

Drugo skupino pa tvorijo: Servolana, Opčine, Rocol, Rojanese, Kačun, Gazlini in Nabrežina.

V nedeljo bodo odigrani sledeče tekme:

Primorje P. K. - Tov Strojev igrišče Prosek ob 15 uri; Rinaldi-Čebulec igrišče C.R.D.A. ob 8 uri; Servolana-Opčine igrišče C.R.D.A. ob 9.30 uri; Kačun-Gaslini igrišče C.R.D.A. ob 11 uri; Montebello-Dugulin igrišče Cacciatore ob 13 uri; Rocol-Rojanese igrišče Cacciatore ob 15 uri.

Moštvi Nabrežina in Pisoni pa v nedeljo ne bosta nastopili.

Ponovno opozarjamo vsa društva, da ne sme noben igralec nastopati z izkaznico, ki ni potrjena in žigosana od zveze.

Ona društva, ki še niso plačala vpisnine, naj store to še v teku tedna. Vsa društva naj pošljejo podatke vseh članov igralcev, ker se po pričetku tekmovanja zaključujejo verifikacije igralcev. Redne seje tehničnega vodstva bodo vsak torek ob 18 uri.

Vabimo in prosimo vse tovariše, ki se zanimajo za nogomet in ki so voljni sodelovati kot sodniki pri tekmah, da se udeleže sestanka sodnikov, ki bo v petek ob 18 uri v prostorih zveze.

I. smučarski izlet v Postojni

20. januarja je bilo v Postojni že v dopoldanskih urah zelo živahno. Mladinci in mladinke so si pripravljali opremo za izlet. Takoj po kosilu so se pričeli zbirati mladi srednješolski smučarji in smučarke pred gimnazijo. Bilo jih je precejšnje število in vsi so bili dobro opremljeni. Istočasno je tudi ostala mladina iz Postojne večinoma delavci in vajenci, veselo prihajala na določeno zbirališče.

Ob 1 uri je vesela družba zapustila mesto in se podala proti «Ravberkomandi». Smučarje so spremljale sanke s konji, na katerih je vesel harmonikaš zabaval razigrano mladino.

Ko je skupina smučarjev dospela na določeno mesto, so najboljši takoj pokazali svojo spretnost na snegu. Sledili so jim tudi ostali smučarji in na obrazu vseh je žarelo veliko navdušenje za ta lepi in zabavni šport.

Vse to je trajalo do mraka, nakar so se vsi skupaj, nekoliko trudni pač pa zelo zadovoljni, vrnili domov.

Odg. urednik DUŠAN HREŠČAK

Ob petindvajsetletnici poroke
ANGELA
in PETRA PAVLA ČEPAR
želita otroka PAOLO in MARTKA svojim staršem obilo sreče.
7. februar 1946.

MALI OGLASI

RADIO s 5 rdečimi žarnicami, model znamke «La voce del padrone» zaradi selitve prodam. Trst, via Massimo d'Azeglio 3, I, nad. Fanta. 25

STEDILNIK prodam ali zamenjam za živila. Trst, Scala Luigi 7. - 844

Dne 4 februarja 1946 zvečer se je na avtobusu, ki vozi iz Ljubljane v Trst, ZAMENJAL MAJHEN KOVČEG. Prosim osebo, ki ga je dobila, naj ga odda v via Ginnastica št. 72, kjer dobi svoj kovčeg. Marija Zagar, Trst, via Ginnastica št. 72.

VABILO

Prosvetno društvo «Primorec» v Trebčah uprizori v nedeljo dne 10. t. m. ob 16 uri igro «Laži zdravnika». Sledi samospev slovenskih narodnih pesmi (komičen prizor) in balet.

Po končani prireditvi prosta zabava. 143

SIVALNE STROJE prodajam in popravljam. Največja jamstva. — TRGOVINA, TRST, VIA DELL'ISTRIA št. 13. 138

RADIO, 5 cevni, 3 valovne dolžine prodam - redka prilika. TRST, VIA MAIOLICA št. 13-III, p. 7. 137

SIVALNI STROJI po nizkih cenah - Redka prilika. — TRST VIA MAIOLICA št. 13-III, p. 7. 136

Dr. GAETTA, zobozdravnik
Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Največja garancija. Sprejema od 10. do 12. in od 13. do 19. (govori slovensko)
TRST, via Torre Bianca 43
(vogal via Carducci)

Istra zahteva svoje

Koper je bilo nekdaj gnezdo italijanskih šovinistov. Avstrija sama je šla na roko italijanskim nacionalistom na škodo Slovencev. Dovoljevala je in direktno pomagala, da je «Lega Nazionale» (kateri je sledila potem «Italia Redenta») postavljala italijanske šole v slovenskih vaseh. Slovenski učitelji so morali polagati izpit iz italijanščine, da bi lahko poučevali v slovenskih šolah v bližini obale. Italijanski posestniki so že takrat silili svoje kolone, da so pošiljali svoje otroke v italijanske šole. To se je godilo že pod Avstrijo. Po prihodu Italije so se razmere poslabsale. Otroci slovenskih kolonov so morali v italijanske šole. Ko ni bilo več slovenskih šol, so morali govoriti tudi doma italijanski. Mnogi otroci slovenskih staršev ne poznajo svojega materinskega jezika, in tega ni kriv samo fašizem. Družini Bertok v Šmedeli je gospodarica, Kopercanka, strogo zažugala, da ne bi govorili slovenski z otroci sicer, da jih bo prijavila in odslovila. To je le en primer. Jasen dokaz za to je dejstvo, da so družine, ki niso odvisne od gospodarjev iz mest, ohranile svoje lice kljub zunanjim pritiskom, kolonske družine so pa trpele dvojen pritisk.

Niso tako delali samo fašisti ter italijanski nacionalisti. Tudi v škofijskem zavodu, sedaj semenišču, ni bilo do 1. maja 1945. drugače. Gojencem je mons. Sirotich-Sirotti strogo prepovedal, da bi govorili slovenski. Ukazal je: «la vostra parlata sia sempre italiana». Kdor je spregovoril slovansko besedo, ni dobil kosila ali vecerje. Gospodje, ki so bili tedaj v zavodu, Bekar-Beari, prof. Marzati itd. sedaj obetajo v svojih časopisih vse mogoče pravice, jezikovne in nacionalne. Kdor pa je obcutil na svoji koži krivico, jim ne more verjeti.

Dostop v višje šole je bil skoraj nemogoc. Italijansko učiteljstvo po dezeli je dobro pazilo, da se ne bi naši ucenci mnogo naučili, gospodje profesorji pa so dobro prečitali dijakovo ime, preden so mu dali dober red.

V Kopru samem je bilo nevarno govoriti slovenski. Vojak iz Pomjana, ki se je vracal na dopust, in je na parniku govoril z domačimi v materinskem jeziku, je bil aretiran. Odvzeli so mu dopust in ga poslali nazaj k bataljonu. Koperski nacionalisti so se trudili, da bi zatrli slovensko govorico. Prodirali so iz Kopra proti notranjščini. Pomagali so jim nekateri italijanski nacionalistični duhovniki, ki so začeli pridigati v italijanščini v Smarjah in celo v notranjosti Istre, v Gradni.

Sedaj vsega tega ni vec. Istrsko ljudstvo se je oddahnilo. Zato ceni svoje šole, svoj jezik. Starši pošiljajo otroke v šolo, sami pa hodijo na večerne tečaje.

Zdi se neverjetno, pa je resnica, da k večernim tečajem redno prihajajo tudi starcki. V Manzanu pri Kopru sta uciteljici Stariha in Jenko otvorili dva vecerna tečaja, za mladino in za starejše. K zadnjemu prihajata redno vsak dan brata, Furlanič Anton, star 65 let, in Jože, star 63 let. Stari Anton skrbi, da je soba pripravljena in zakurjena in spodbuja mlajše, da redno obiskujejo tečaj. Mlada učiteljica je s svojimi starimi ucenci, ki so res pridni in za vzgled ostalim, zelo zadovoljna.

Istrsko ljudstvo se dobro zaveda, da je to sad zmage, ki ga bo lahko ohranilo edino, če bo Istra priključena k Jugoslaviji.

KULUTRNO-PROSVETNO DELO

Teden dni prosvetnega delovanja

Z odlokom SNOS-a z dne 1. februarja 1945 je bil dan smrti velikega pesnika Prešerna proglašen za kulturni praznik Slovenije. Prvič ga je praznoval naš narod sredi najhujše borbe. Partizanske edinice v Sloveniji in še posebej prosvetnega društva «F. Prešerna». Razpravljali so tudi o sporedu za Prešernov teden in Prešernov kulturni večer.

PLAVE: *Odkar so fašisti ukinili društvo «Lipa», je do prihoda partizanov vsako kulturno delovanje utihnilo. Zdaj so vaščani obnovili prosvetno društvo in imeli že prvo prosvetno prireditev. Sodeloval je mešani pevski zbor z narodnimi in partizanskimi pesmimi in gledališka skupina, ki je z nastopom uspela, ker so moške vloge igrali fantje, ne pa dekleta, kot je bila včasih na Kanalskem slaba navada.*

Tudi v Trstu bo v nedeljo ob 10.30 v prostorih gledališča Nazionale Prešernova proslava, ki jo prireja Slovensko narodno gledališče.

KOLONKOVEC: *Pred nekaj dnevi se je vršil splošni sestanek prosvetnega društva «F. Prešerna». Razpravljali so tudi o sporedu za Prešernov teden in Prešernov kulturni večer.*

KAL-KORITNICA: *Nedavno je šolska mladina nastopila z dvema igricama: «Trmoglavka» in «Na skakalnici». Mladina ima mnogo veselja in se že pripravlja na nove igrice. Težkoča pa nam pripravlja izbira primernega prostora, ker dovolj lepega in velikega v naši vasi ni. Zato se bo delovanje s prireditvami lahko poteženo razvilo šele z nastopom toplejšega vremena. Vas tudi progreša strokovnega pevovodje.*

MALI REPEN: *Tudi tu se je ustavilo prosvetno društvo, ki je mnogo prispevalo k složnosti in družabnosti vaščanov. Posebno veselje in živahno sodelovanje kažejo vsi pri pevskih vajah. Tudi dramatski odsek se že pripravlja za drugi nastop.*

TREBČE: *Na svečnico so nastopili v Ljudskem domu šolski pevski zbori iz Bazovice, Gropade in Trebč. Pelo je 105 mladincev. Koncert je izredno dobro uspel, starši so učiteljstvu za dobro pripravo zelo hvaležni.*

KOLONKOVEC: *Na svečnico je prosvetno društvo priredilo uspel miting. Nastopili so pionirji z recitacijami Zupančičevih in drugih pesmi. Bili so dobro pripravljeni. Nekoliko šibkeje izvedena enodejanka bi bila morda bolje uspela, ako bi bil oder pripravnejši. V splošnem je bila prireditev dobra.*

ŠKRBINA (okraj Komen): *Ob obletnici teningrajske bitke so mladinci III. bataljona Odreda JA priredili kulturni večer s pestrim sporedom. Najbolj je ugajala igra, ki je predstavljala partizansko življenje. Po končani prireditvi so prireditelji podarili mladini iz Škrbine umetniško sliko Ivana Ribarja — Lole.*

OPČINE: *Pri kulturnem delovanju se tu pridno udejstvujejo tudi žene. Za Miklavžev večer so obdarile 380 otrok. Ob vsaki prireditvi zbirajo za tovariše v zaporu, za družine padlih in v druge socialne namene. Za družine padlih so že preskrbele 21.000 lir. V nedeljo 10. t. m. bodo priredile zopet kulturno veselico.*

3. 2. je tu nastopilo slovensko narodno gledališče iz Trsta s predstavo «Vdove Rošlinke». Dvorana prosvetnega doma je bila nabito polna. Igra je žela ogromen uspeh.

Opčine nastopa jo tudi v drugih krajih. Tako ja openska mladina priredila 27. 1. v Trstu v «Casa del lavoratore portuale» otroško igrico «V kraljevstvu palčkov». Tudi tu je bila dvorana nabito polna, staro in mlado je bilo navdušeno nad izvajanjem.

BAZOVICA: *3. t. m. je priredila AFŽ v Bazovici zabavni večer, ki je izredno uspel tako s programom, kakor tudi z obiskom.*

MERČE: *Nedavno se je vršil sestanek Prosvetnega društva.*

SV. LUCIJA ob SOČI: *2. t. m. se je vršila velika prireditev v znak protesta proti nakanam reakcije, ki hoče internacionalizacijo Trsta in Primorske. Uspešno je sodeloval tudi pevski zbor s partizanskimi in rodoljubnimi pesmi.*

GABRJE na VIPAVSKEM: *V januarju je bila 3. obletnica, odkar so odšli prvi vaščani v NOV. Prosvetno društvo «Danica» je priredilo uspel kulturni večer. Ob tej priliki je skupina tovarišev, ki se je vrnila i